

Отже, інституційне та організаційно-правове забезпечення стабілізації розвитку соціально-економічних систем є складним та багатограним процесом, який включає в себе різноманітні заходи, такі як забезпечення інвестиційного клімату, ефективне державне управління, створення спеціальних інституцій, підвищення прозорості та відкритості управління та інше, та який вимагає взаємодії різних зацікавлених сторін та підходу, спрямованого на досягнення загальної мети - створення стійкої та стабільної соціально-економічної системи.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про основи національної безпеки»: Закон України № 964IV від 19 черв. 2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування / Б.М. Данилишин, А.В. Степаненко, О.М. Ральчук та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. К.: Вид-во «Наук, думка». 2008. Т. 1. 392 с.
3. Левчук О.В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. № 8. С. 59-64.

УДК: 343.54

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО НАСИЛЬСТВА У СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Шинкарьов Ю.В., кандидат юридичних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1173-7975>

На даний момент кримінальне право та, відповідно, законодавство України знаходиться на стадії реформування і це є загальновідомим. Процес еволюції його викликаний декількома причинами і однією з них є обраний українським суспільством вектор євроінтеграційного розвитку. Намагаючись привести структуру і зміст національного законодавства до європейських стандартів, законотворець доповнює Кримінальний кодекс України новими інститутами і субінститутами права – невідомими до певного часу сучасній доктрині кримінального права, але абсолютно відомими, зрозумілими і вдало застосованими у країнах Європи. Новелізація в повній мірі торкнулася і кримінально-правового понятійного апарату.

Однією з новел, що з'явилися у сучасному Кримінальному кодексі України під впливом вищезазначених процесів – стала ст. 126-1

«Домашнє насильство». Відправною точкою для такої новелізації стало підписання у 2011 р. Стамбульської конвенції, після чого було прийнято низку законів, які внесли зміни в Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України тощо.

Безумовно позитивним моментом вказаної норми є те, що вона не тільки передбачає відповідальність за різноманітні прояви домашнього насильства, а й визначає його дефініцію. Так, у статті 126-1 КК України зазначається: «Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи». Вищенаведене визначення домашнього насильства щодо власного змісту викликає інтерес у сучасних науковців і певну кількість запитань у правозастосовників. І здебільшого це стосується змісту об'єктивної сторони цього правопорушення. Так, об'єктивна сторона вказаного правопорушення полягає у: умисному систематичному вчиненні фізичного, психічного або економічного насильства ... що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Проблематика фізичного та психічного насильства є достатньо глибоко розробленими у науці сучасного кримінального права. Явище економічного насильства – стало абсолютною новелою (у певний час) для українського законодавства про кримінальну відповідальність. При чому воно є формою вчинення виключно домашнього насильства. У сучасній правовій літературі воно також не знайшло свого належного розгляду із однозначним вирішенням питання його змісту.

В окремих публікаціях зазначається, що економічне насильство полягає у: контролі над фінансами іншої людини без її згоди; обмеженні доступу іншої людини до користування спільною власністю, маніпуляції правом власності як перевагою одного члена сім'ї над іншим; погрозі жертві втратити кошти, власність чи особисті речі у разі непослуху; обмеженні права людини на навчання та працю; примушенні до заняття проституцією, жебрацтвом, крадіжкам; викраданні у жертви майна, коштів чи документів; примушенні передати право власності на рухоме та нерухоме майно жертви; приниженні жертви та психологічному тиску через перевагу у матеріальній власності; маніпулюванні думками та бажаннями жертви способом відбирання у неї матеріальних ресурсів та їжі [1]. Слід

зазначити, що вказаний перелік є більш, ніж суперечливим. Окремі з цих діянь можуть підпадати під ознаки інших кримінальних правопорушень, інші, як здається, не володіють необхідним рівнем суспільної небезпечності для того, щоб їх вчинення вважалося окремим кримінальним правопорушенням. Окремі вчені на теоретико-правовому рівні звужують зміст економічного насильства зазначаючи: «що економічне насильство пов'язане із позбавленням або обмеженням права користування економічними ресурсами: майном, грошима; накладанням майнових зобов'язань; переведенням на потерпілого грошових зобов'язань; заборонаю працевлаштування, що позбавляє жертву в подальшому можливості самореалізації та як наслідок може потягти за собою психічні страждання та зниження психічної стабільності, що вже свідчить про психологічне насильство тощо» [2, с. 78]. При цьому, законодавець передбачає економічне насильство як альтернативу іншим діянням, передбаченим диспозицією статті. Тобто відповідно до конструкції складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 126-1 КК України – економічне насильство не вимагає обов'язкового посидання ані з фізичним ані з психічним насильством. Але, аналіз практики притягнення до кримінальної відповідальності доводить інше. В процесі дослідження практики призначення покарання було виявлено відсутність фактів притягнення осіб до кримінальної відповідальності виключно за вчинення економічного насильства [3]. Неоднозначність правового тлумачення змісту економічного насильства, проблематика його взаємодії з іншими видами насильства (фізичним та психічним) та проблемність правозастосування в цьому ракурсі дозволяє говорити про необхідність подальшого удосконалення чинного законодавства для максимальної і реальної протидії такому суспільно небезпечному явищу, як домашнє насильство.

Бібліографічний список:

1. Економічне насильство: ознаки та засоби протидії. URL: <https://www.dk.od.ua/news/ekonomichne-nasilstvo-oznaki-ta-zasobi-protidiji>
2. Данилюк А.Д. Економічне насильство в сім'ї: види та причини застосування. *Правова держава*. 2023. № 41. С. 76-82 URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225586/226547>
3. Шинкарьов Ю.В. Щодо феномену економічного насильства. Кримінальна політика Європейського Союзу та України: проблеми інтеграції. Збірник тез науково-практичної інтернет-конференції (28 листопада 2022 року, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, юридичний факультет). Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2022. С. 71-74.